

KISKÖVET.

SZÉPIRODALMI ÉS MŰVÉSZETI LAP.

33 szám. 1846. Augustus 16.

GRAEFENBERGI VISSZAEMLEKEZÉSEK. 1844-ről.

(Vége.)

Talán helyén lesz itt egy nemzeti érdekű ügyet is megpendíteni. — A' Graefenbergben sok éveket töltött lelkes hazánkfia B. Vesselényi Miklós indítványára az 1839-ben és 1840-ben itt mulatott magyarok Priznicz tiszteletére szép emléket emeltek, melly képez egy orosz lányt egészen vasból öntve, jelképezve az erő, és jóllét boldogító érzetét, mit a hideg viz gyógy mód kölcsönöz. — Ezen emlék a Koppé tulajdonságára, mind Freiwaldautól mind Graefenberggtől távol, igen szép de oldalos helyen, kitétetve az elemek viharainak, állittatott fel, s ez okért céljának nem fog megfelelni, mi lenne: Priznicz emlékét az utó kornak átadni, — mert gondatlan kezek üzik rajta rombolásaikat, — s hátulsó része már le is van törve. — Én úgy gondolom a végpusztulástól megóvhatni, ha a még Graefenbergben mulató magyarok Priznicz laka eleibe, vagy a Freiwaldaui piacra, vagy még sokkal inkább a Vesselényi kert közepére, mellyet csakugyan a lelkes báró plántált saját szorgalmával, s nagy áldozattal hozott létre, — de mellyre jelenleg, majd semmi figyelem nem fordittatik — lehozatnék. — Egyébiránt e helyről igen felséges a kinézés. — Egy táj regényessége, soha nem hatott rám olly lélekemelő varázsszal, mint midőn megérkezésem nyári estéjén néhány hazámfia társaságában e helyre kísértélva körülnéztem. — A hegyek közül a maga teljes pompájában felbukkanó hold kedves sugárai, a szétszakadozott, s különböző szeszélyes figurákká alakult felhő foszlányokat aranyos színbe öltöztették, a csillagok miliárdjai tündéri fényben ragyogtak, — alatt az anda fény bágyadt világánál Freiwaldau egyszerű házait, s négyszögü piaczátt tisztán kilehete venni, — honnan a bigotságig áhitatos lakosokat buzgó esti imára emlékeztető harang kongása rezgett át az

éjféli méla csendjén, -- majd tompa kutyaugatás hangzott ve-
gyitve az alatt csörgedező patak őszhangzó zörrenésével,
mellyben megtörődve a hold sugárai kigyózdó ezüst szalag-
ként tündöklött. — Köröskörül a roppant fenyvesek néma
rengetegei, s a fakoszorus hegyek, halmak komor sötéte,
mellyet csak imitt, amott világított a szabad ég alatt nyugvó
munkások vagy pásztorok tüze, meg annyi pislogó földi csil-
lagok, mintegy őszveölelkezve fényével: a legszebb pano-
ramát tünteté előnkbe, minek kárpítja csak akkor látszék le-
gördülni, midőn a hold világa az irigy felhők sötétivel küz-
de. — Soha nem fogom feledni ez estét. —

Szabadjon kirándulásaimról is visszaemlékezni. — Egy
gyönyörű tavaszi napon, néhány honfiam társaságában Grae-
fenbergtől félóra távolságra egy völgynyílásban elnyuló, s jó
félóra hosszat tartó Lindeviese nevű faluba kocsiztunk ki —
Schrottot a közelebbi években szinte nagy hirre kapott pa-
raszt gyógyászt meglátogatni. — Schrott Prizniczcel egy
időben kezdett gyógyítani, s gyógymódja a koplalás rend-
szerén alapul. — Két hétig a betegnek naponként csak egy
kis zsemlet szabad enni, inni igen keveset, s e mellett 5 ó-
ra hoszat kell izzadni, míg az ember a legnagyobb mérték-
ben elgyengül. — Ennek elteltével naponként többet ehetik, s
kevesebbet izzad a beteg míg erejét ujfolag visszakapja. —
Kik a hosszú vizgyógyómódot megunták, ide jönnek szerencsét
próbálni, s valóban sok nagy betegek távoztak el meggyó-
gyulva, kik már több éveket töltöttek Graefenbergben sükertel-
enül. — Schrott nagy ellensége a vizgyógyómódnak, s Priz-
nicznek, s ha az ember vele beszédbe ereszkedik, tüzesen ki-
kel ellene, — minket a következő okoskodással akara meg-
győzni a vizgyógyómód sükertelensége felől, „ha egy tángyér
olajra vizet töltünk, így szóla ő — a viz szépen feljül marad,
s hamarébb lefoly, mint sem az olajjal őszvevegyüljön, —
szint úgy a sok viz, mit Priznicz itat, semmi kóranyagot fel
nem olvaszt.“ — Több hiteles személyek neve alatt kelt bi-
zonyító leveleit is megmutatá, mellyek szép curáit bizonyíták.
— Bámulással telik el az ember, hogy itten a föld e kietlen
részén állita elő illy genialis férfiakat, kik lábbal tapodva a
gyógy-tudomány minden titkait, merészködnek, magok termé-
szetes eszköz, s tapasztalatuk után feltalált gyógyrendszert
követni. —

Másik kirándulásunk célja Neuse, Graefenbergből négy
mérföldnyi távolságra Porosz Szilesiában fekvő szép s törté-

netileg is nevezetes város volt. — Kellemes nyári nap hajnalán indulék el egy előkelő születésű Bukuresti oláh barátommal, ki hozzám mint erdélyi, s oláhhul beszélni tudó emberhez nagyon ragaszkodott. — Gyönyörű reggel volt, lassanként fénysugárok himezék a láthatár bibor palástját. — Felmerült a nap, s a maga pompájában mosolyga az ég elláthatatlan tiszta boltozatán, mint egy imádkozó ártatlan lány szende mosolya, — majd sugárait a fris harmateseppek kristályába fűröszte, mellyek, mint valami hulló gyémántok csepegtek le a dus lombok ágairól, miket meg meg mozgatának az éji nyugvó helyökről fel fel röbbenő szárnyas dalosok, hálaimát zengendők a mindenek urának számtalan jótéteményeiért. — A Freiwaldauból távozó szemei előtt az örökzöld fenyvekkel bévont zordon hegyek láncszorai mind inkább ritkulnak, s a hogy Poroszhonba lépik az utazó, egy új világot lát a szem benne, új életet, — míg ott a rengeteg erdők némaságán süvöltő hideg szél susog át, — addig itt termékeny rónák telt kalászáinak csörtető rezgése lengedez a léghen, — míg ott a szegény nyomoru kinézésű sváb fajú morva eszi len fonás közben vajjal kent zabcipóját, addig itt az életvidám, erőteljes poroszt látjuk szorgalmatos mezei munkával foglalkozva elégedetten költeni fehér kenyerét. — Niclasdorfnál az austriai határszálen keményebben megmotoztak mint a leggonoszabb zsvivánt, s a mellett meglehetősen durván bántak velünk. — Ziegenhals nevű gyönyörű kinézésű kis porosz városban reggelizés közben a következő regényes történetet beszélé el a fogadós e város nevének eredetéről: midőn a Svédok még a 16-ik században e várost ostromolták, a hős ellentállással nem daczolhatva, éhséggel tervelték bévenni; mivel a sánccezal erősen övedzett városhoz többszöri megrohanás kísérlete után sem férhettek, a szegény városiak több napokig ellévén zárva a fenyegető éhségtől méltán rettegtek. — Ekkor egy olló hős urnak azon ügyes ötlet támadt fejében: kecskebőrbe öltözve a bástyáni fűben legelni, — az ötletet tett, s ezt ohajtott süker követé; mert a mint a Svédok megpillanták, hogy a városiak untig elég élelemmel elvolnának látva: úgy hogy még a kecskéket is legeltetik, azon feltétellel, hogy jövöre végezendnek, azonnal haza tértek, a város mentve, s az érdemes ollóhős bajnoki tette örökítésére Cziege halsnak (kecske nyaknak) lön nevezve, mivel a kecske nyakot fején sikerdusan viselte, s ez idő óta szokták a szabókat kecskéknak gunyolni. Innen

azon két óra alatt, míg Neuseeba értünk, minden ellenmondásunk daczára, hogy mi magyar nemesek vagyunk, s honunkban még adosságainkat sem fizetjük, vagy háromszor innepélyesen megvámoltak, az ut jó karban tartása költségének fedezéséért, pedig milly örömet fizetnék hat annyit is honunk pusztáin a szolnoki vagy poroszlói töltesen, ha nem kellene szünteleni remegések között a legnagyobb életveszélytől tartanunk. — Neuseenak mintegy hatezer lakosa van, kik nagy részt kereskedők, katonák és római catholikusok. — Neuseet kétszeres sáncz, s egy csinos kis erőség övedzi körül. Házai csinnal vagynak építve. — Nevezetesebb épületei, a város, a fegyverház, s a nagy iskola, — mindeniket megtekintők, az utolsóban az ügyes porosz tanítási rendszer, a tanítói szorgalom, és pontosság mindnyájunkat a legnemesebb gyönyörrel töltöttek el. Épen itt létünk alkalmával igen borzasztó halállal végeztek ki egy gyilkost, — az az: kerékbe törték, nem néztük közlelő a borzasztó jelenést, de láttuk, mint hulladoztak ki a glédából ájulva a fiatal katonák, a borzasztó jelenés szemléje alatt. Méltán bámulással telék el az ember, hogy a civilisatio olly magas fokain álló Poroszhonban még nem törődött ki a fenyítő rendszerből az illy szörnyü embert lealacsanyító büntető eljárás. — A porosz katonaságot egy csoportban látni igen gyönyörűség; mind fiatalok, mert 18 éven kezdve minden ép testalkatu porosz öt évig katonáskodni tartozik, — a fegyver gyakorlat egészen különbözik az austriaitól. Más nap, miután a vendéglőben tiz porosz tallérig megrántottak, visszaindultunk. A határ szélén ujjolag keményen megvizsgáltak, s mivel oláh barátunk megtömé kalapját jó féle porosz szivarokkal, s a kocsiból kikelés alkalmával elég ügyetlen volt fejéből kiejteni, 50 forintal bünteték. — A vizsgáló katona észrevehető kárörömmel szánakozást mutatva a bün dijt rögtön kezéhez vette, a szivarokat is letartóztatva. Ezen kis kellemetlen intermezzo után egy pár óra alatt szerencsésen visszaértünk Graefenbergbe, s mindent feledő elszánással, s a legnagyobb türelemmel folytatók ujjolag a gyógymódot, — azon jó remény fejében, hogy talán elérjük az o-hajtva várt időt, mellyben tökéletesen kigyógyulva ezer áldással hagyhatjuk el a helyet, mellyhez többnyire kellemetlen emlékek csatolnak. —

P. Pataky Ferencz.

✧ AZ IMÁDSÁG.

Lenge szárnyakon lebegve,
Égő szem sugárival,
Felrepül Atyám! egedbe
A fohász, a háladal.
Oltár a szív, a lélek áldozik;
Idvvirágokat nevel
Templomában a kebel,
Az ember innepel: — imádkozik.

S mint szivárvány felleg éjén,
Könnyein az érzet ül;
Felsőhajt az ajk zenéjén
Hálahang idvezletül.
Imádság, idvezület záloga!
Tiszta fényben oh jövel!
Angyaloknak sergivel,
Te benned zeng, s örül az ég maga.

Nagy való! nevez halld! s szólít
Földi létnek gyermeke;
Nem lehet csak por az, a kit
Ég felé von érzete.
Ha vágyva lelkem rád tekintni mer,
Szózatod hiv; fő való!
Csak te töled jött e jó,
Mi nélkül bánat öl, s a lét teher.

Földbe vágynak nyughelyökre,
Roskadozva tagjaink.
Csendre érnek ott örökre,
Csendre szivhullámaink.
De idv a szellemé. Anyag mi vész,
Nem valóknak jobb fele;
S szép a lélek reggele,
Midőn imádkozik s az égre néz.

Baj, szerencse sors játéka,
Röpke álomtünemény;
A valónak csak árnyéka,
Mulik mint az érzemény.

Megáll az elme multnak romjain;
 Bús öröm cserében lát
 Egy vezérlő bölcs atyát,
 S hálája kél imádság szárnyain.

Hogy ha titkaid terhelnek,
 Öntudat redőiben;
 Hogy ha vágyak érdekelnek,
 Kelve titkon édesen.
 Figyelj csak, értsd a lélek ösztönét,
 Melly az ég felé vezet;
 Tün a fojtó éreztet,
 Vigaszt talál imádván istenét.

Oh imádság rény vezére!
 Vajha minden értene.
 Meghajol a bűn is végre,
 Sejtí, hogy van istene.
 Oltár a szív, a lélek áldozik;
 Idvvirágokat nevel,
 Templomában a kebel;
 Az ember innepel: — imádkozik.

S ü m e g h.

RAFAEL.

KÉPPEL.

Rafael, kiben a művészet újabb szakának legnagyobb jele tűnik fel, született Urbinoban 1483-ban, martius 8-án nagypénteken, s ugyan nagypénteken holt meg 1520-ban Aprilis 7-kén. Atyja Giovanni Sanzino gyenge művész, kitűnő hajlamát látván a jeles gyermeknek, Pietro Peruginohoz vitte. Számos tantársai felébe emelkedett csak hamar, sőt tanára festés rendszerét is úgy átsajátítá, hogy azon időszakbeli műveik közt bajos vala különbséget tenni; mit többek közt tanusit főleg a Mária megkoronáztatása, melly Perugiában van és készítette többekkel együtt 15—18 éves koráig.

Angelo és da Vinczi, akkori legnagyobb művészek által készített kartonok látására hő indulattal sietett Florenczbe, s nem csak a kartonok, hanem az akkor virágzó állapotjában volt Florencz igen mélyen hatott a fiatal tüzére. Florenczben működött, s több művei közül rendkívüli dicséretet érdemel

egy madonnája a gyermek Jézussal, melly Párizsban va-
gyon. Szülői halála által visszasürgettetett Urbinoba, s mig
örökségi ügyét rendbe szedve Perugiába tért, s ott több fest-
vénye nevelte hírét, honnan ujra Florenczbe sietett, s elsajá-
títá legfőképen a hozzá csak nem hasonlíthatlan Fra Barto-
lomeo szinezési szilárdabb elveit. Igen jeles műve a Krisztus
sirba ereszkedéséhez szolgáló karton, mellyben a kifejezés
csoda mű vala, s kevés vala későbbi műveiben is ennél je-
lesebb. Rafäelnek Florenczben mulatása, a művészet egész
uj szakára leghatályosabban folyt bé. 1508-ban Rómába hi-
vatott a pápa kegyéből, hol a művészek legnagyobb tiszte-
lettel fogadták, s ott leábrázolta az egyházi atyák szóvitájo-
kat, melly ugy megtetszett a pápának, hogy más művészek
fresko festvényeit letöröltetve, a szobákat csak Rafäel által
ékesítette, s néhány év alatt elvégzé azokat. Rafäal oriási
tüzzel emelkedett sajátságos styljében, bizonyítja Heliodorus-
nak a templomboli kiüzetése, hasonlólag több remek művei
között Atilla. Özönnel folyt működése, mig végre keletkezett
egy sereg mestermű örök példányul, s a vaticani palotát mű-
vészetek szent helyévé emelé. A vaticanban van Krisztus
megdicsőülése, Rafäelnek ugy látszik, hogy ez a legvégsőbb
műve; melly ugyan bé sincs végezve egészen; de legtökéle-
tesebb fokon áll a keresztény művészet mezején.

Egy kemény hideglelés ágyba sujtotta, s a fonák bánás
mód elgyengítvén kimult az utolérhetlen művész, s e mély
sebet kimondhatatlanul fájlalta egész Róma, s tanítványai ha-
tártalanul bánkodtak a nagy vesztesen. Tetemei a Mária
Rotonda templomban nyugosznak, honnan koponyája utóbb a
Luca académiába tétetett át. Sirja felett függ melképe ezen
verssel:

Ille hic est Rafäel, timuit quo sospite vinci

Magna rerum parens, et moriente mori.

Rafäel felette jószivü megelőző, szolgálatra kész, sze-
mérmes és szeretetre méltó volt, szép termete, arczainak ne-
mes és bizalmat gerjesztő vonásai az első tekintet is ma-
gokhoz édesíték. Nőtelen szállott a sirba, de azért a hől-
gyekhez kegytelen nem volt. Fáradhatlan volt, s alig hihető,
hogy egy emberkor annyit tehetett volna, mint ő. Rajzo-
lata száraz volt eleinte a vett oktatásokhoz képest, később
eltérve a természetet követte, s minden élt, és minden moz-
gott ecsetje után.

Tanítványai, s azoknak utánczói képzik a Rafäel római

iskoláját, melly jelességével mások felett kitünik, bár néha megesik, hogy Rafäel derékségének csak gyenge sugáriként jelenik meg. A berlini művészegyetem megünnepelte halála három százados napját 1820-ban. 1833-ban September 14-ikén — megtaláltatott koporsója a saját végrendeletéből készült Madonna szobra alatt. Csontváza nyilvános szemléltre volt kitéve 10 napig, s még meglehetősen épségben volt.

HIRSZEMLE.

Az országgyűlési szállások nagy részint kivagynak jegyzékelve, s a királyi hivatalosokból már számosan gyültek bé. Királyi országos biztos nagy-méltóságú báró Puchner Antal ur ő excellentiája megérkezését minden órán reményli a közönség.

A budai várban csizmadia rebilio volt a minap: győzött a győzhetlen czéh a 20-ból álló csapat, egy hasonló színű csizmadia legényen, ötöt a czéhba venni nem akarván, félve, hogy mint talpra esett csizmapeczér majd szégyent tenne az egész czéhon, s csorbát hagy a különben megszabható áru kenyereken.

Mióta országgyűlés hire van, igen jó hussal tiszteli meg a nemes mészáros czéh az egész közönséget, egész két krajczárral olcsóbban, mint eddig.

K. — k. mellett egy dádé disznója megveszvéen, megmarta a dádé magzatát, miért a falusiak halálra ítélték a disznót, s teljesedésbe is vették az ítéletet. A dádé kihíván a falu notárusát a hütösökkel együtt, megbecsültette a kárt, mi ment egy magyar forintra váltóban, a becsü pohár pedig egy veder bor vala.

Egy gazdag zsidó keresztény fiuhoz szándékszik adni leányát, ha t. i. a vő szaporítani akarná az izrael népet.

Egy piperész ifjító szereket készít.

Cselédkaté bőven van Tilcsnél csinos alakban.

Tapasztalásunk szerint az erős melegben készült rajz megszokott rutulni, mint most is igen megesett, noha csinos volt a mű; a most küldött rutak helyett szépeket küldendünk. Szerk. —

Megjelenik minden vasárnap egy képpel. Félévi díja 2 f. 12 k. — A félévre ígért Három lap ősmagyar életképre 30 k. külön díj e lap előfizetőitől, másoktól 2 f. pp. Szerkeszti s kiadja **MAGYARI LAJOS**. Kolozsvártt. Szál. Piacz. k. sor 454. sz.